

SAMUEL BUTLER

EREWTHON

Çeviri: CAN ÖMER KALAYCI

SAMUEL BUTLER

EREWYON

YA DA
SIRADAĞLARIN ARDI

Can Klasik

Erewhon, Samuel Butler

İngilizce aslından çeviren: Can Ömer Kalaycı

Erewhon

İlk baskı: Trübner&Ballantyne, 1872

Bu çeviriye kaynak alınan basım: Penguin Classics, 2006

© 2022, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz

1. basım: 2022

2. basım: Nisan 2022, İstanbul

Bu kitabın 2. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Editör: Seçkin Selvi

Düzeltili: Müge Karahan

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak uygulama: Berkay Taş

Baskı ve cilt: Türkmenler Matbaacılık Reklam San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. No: 16-18

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 43087

ISBN 978-975-07-5631-3

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

SAMUEL BUTLER

EREWTHON

YA DA

SIRADAĞLARIN ARDI

ROMAN

İngilizce aslından çeviren

Can Ömer Kalaycı

♥can

SAMUEL BUTLER, 1835'te Nottinghamshire'da, erkek aile büyüklerinin hemen hepsinin din adamı olduğu bir ailede doğdu. Önce mezunları arasında Charles Darwin'in de bulunduğu Shrewsbury School'dan, ardından St. John's College, Cambridge'den mezun oldu. Yazmaya okul yıllarında *The Eagle* adlı okul dergisinde başladı. Ailesinin beklentisi üzerine Londra'ya gidip din eğitimi almayı denediysede, istediğinin bu olmadığını kısa sürede fark edip Cambridge'e geri döndü, müzik ve sanat eğitimi aldı. Bu tür seçimleri ailesiyle ilişkisini çıkmaza sürüklediğinde Yeni Zelanda'ya taşındı ve koyun yetiştirmeye başladı. *Türlerin Kökeni*'ni okuyunca dini tamamen reddetti. Maddi olarak güçlendikten sonra Londra'ya döndü. En bilinen eserleri eleştirel ütopyası ve aynı zamanda ilk romanı *Erewhon* ve otobiyografik izler taşıyan *The Way of All Flesh*'tir (Tüm İnsanlar Gibi). Samuel Butler 1902'de Londra'da hayatını kaybetti.

CAN ÖMER KALAYCI, 1963'te doğdu. İstanbul Amerikan Robert Lisesi ve Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Aynı fakültede Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları dalında uzmanlığını, doçentliğini ve 2003 yılında profesörlüğünü aldı. "Çocuk Alerjisi ve Astım" alanında yan dal uzmanlık eğitimini Hacettepe Üniversitesi ve New York State Üniversitesi'nde tamamladı. 2000-2002 yıllarında iki yıl süreyle Harvard Üniversitesi'nde astım konusunda çalıştı. Halen Ankara'da serbest hekim olarak çalışmaktadır. Can Yayınları'ndan diğer çevirileri: *Baskerville'lerin Köpeği*, *Gulliver'in Seyahatleri*, *Atını Sürüp Giden Kadın*, *Quinx ya da Kusursuz Adamın Öyküsü*, *Türkiye'de Şark Garp* ve *Amerikan Tesirleri II*, *Moby Dick*, *Erewhon*, *Ustanın Dersi*.

Τοῦ γὰρ εἶναι δοκοῦντος ἀγαθοῦ χάριν πάντα
πράττουσι πάντες.

Aristoteles, *Politika*

Düşüncelerin dengesini gözeterek
gerçekleştirilen davranıştan iyisi yoktur.¹

1. Baskıda yer alan metnin çevirisi bu şekildedir. Ancak Butler kitabın ilk taslağında Aristoteles'in sözlerini, "İnsan yaptığı her şeyi bir yararı olduğu için yapar," şeklinde çevirmiştir. (Ç.N.)

İlk Baskının Önsözü

Yazar Erewhon kelimesinin üç kısa hece olarak telaffuz edilmesini arzu eder – yani, Ę-rĕ-whŏn şeklinde. ¹

1. Romanın adı İngilizce “hiçbir yer” anlamındaki *nowhere* sözcüğünün anagramıdır. (Y.N.)

İkinci Baskının Önsözü

Alışılmadık derecede çok sayıda yapılan ilk baskının hal-
kın nazik ilgisi nedeniyle kısa sürede tükenmesinden cesaret
alarak yapılan bu ikinci baskıda, gerekli bazı düzeltmeler yap-
ma fırsatı buldum ve uygun olduğunu düşündüğüm yerlere
oldukça az sayıda da olsa bazı bölümler ekledim; niyetim esere
artık bir daha dokunmamak.

Belki de burada *Erewhon* kitabının başarısının bağlandığı
*Gelecek Irk*¹ hakkında bir şeyler söyleyebilirim. Bu son derece
doğal olmakla birlikte bir hata. Gerçek şu ki *Erewhon*, son yir-
mi sayfası ve kitaba zaman zaman eklenen birkaç cümle dışın-
da *Gelecek Irk* kitabının daha ilk tanıtımı ortaya çıkmadan ta-
mamlanmıştı. Dostlarımdan biri *Gelecek Irk*'in ilk tanıtımla-
rından birine dikkatimi çekip, benim kitabıma benzer özellik-
ler taşıyan bir eser olduğunu söyleyince ben de *Erewhon*'u 1
Mayıs 1871'de ünlü yayınevlerinden birine götürdüm ve de-
ğerlendirilmek üzere bıraktım. Sonra ülke dışına çıktım ve sö-
zünü ettiğim yayıncıların eseri reddettiğini öğrenince altı-yedi
ay boyunca kitabı bir kenara bırakarak İtalya'nın ücra köşeleri-
ne gidip geldiğim için *Gelecek Irk*"ın ne kendisini gördüm ne

1. *Gelecek Irk* (*The Coming Race*) İngiliz politikacı ve yazar Edward Bulwer-
Lytton tarafından yazılan ve Mayıs 1871'de isimsiz olarak yayımlanan kitap.
1871 sonlarında yazarın kimliği anlaşılmıştır. 1872'de yayımlanan *Erewhon*'un
Gelecek Irk'in devamı olduğu düşünülmüş, *Athenaeum* edebiyat dergisinde ese-
rin Samuel Butler'a ait olduğu yayımlanınca kitabın satışları yüzde 90 düşmüş-
tür. (Ç.N.)

de kitapla ilgili tek bir eleştiri. İngiltere'ye döndüğümde kendi kitabımın son düzeltmelerini baskıya gönderene kadar da kitaba bakmaktan kasten uzak durdum. Sonra büyük bir zevkle okudum ve gerçekten de birbirinden tamamen bağımsız iki kitap olmakla beraber, birçok küçük noktadaki benzerliklerini şaşkınlıkla fark ettim.

Ne yazık ki eleştirmenler makineler konusundaki bölümleri Mr. Darwin'in teorisini saçmalık düzeyine indirgemeye yönelik bir çaba olarak görmek istediler. Asla böyle bir niyetim olmadığı gibi, benim için Mr. Darwin'le alay etmekten daha yersiz bir şey olamaz; fakat itiraf etmeliyim ki bu yanlış anlamaya teşekkür etmem gerekir çünkü bu bölümleri açıklamalarla zayıflatmak istemeyeceğim için eminim amacım gözden kaçardı ve şunu da çok iyi biliyorum ki aslında böyle yaptığım için Mr. Darwin'in teorisi hiç zarar görmeyecektir. Aklımdaki tek soru böylesine derinden hayran olduğum bir kişiyle alay ettiğim şekilde bir yanlış anlaşılmaya ne kadar tahammül edebileceğimdi. Ne var ki, analoginin böylesine yanıltıcı biçimde saptırılmasındaki bu örneği aktaran kitabın, doğal olarak hedeflemesi beklenen eleştirmenlerden hiçbirinin dikkatini çekmemesine şaşırdım; kitabın ismini de vermeyeceğim ama verdiğim ipucunun yeterli olacağını düşünüyorum.¹

Görüşlerine saygı duyduğum bazıları tarafından kişinin hareketlerinden sorumlu olduğunu inkâr etmekle suçlandım. Bunu yapan her kimse, asla merhamet hak etmeyen bir düşmandır. Yeterince açık olduğumu düşünüyorum ama "Hoşnutsuzlar" bölümüne yaptığım bazı ilaveler bu türden başka hatalara yer bırakmayacaktır.

İsmi vermeden yazan birisi (elyazısına bakarak muhtemelen bir rahip) Latin gramerinden alıntılar yaparken en azından bunu doğru bir şekilde yapmam gerektiğini ve *agricolae*

1. Peter Mudford sözü edilen kitabın, William Paley'in *Natural Theology* (Doğal Teoloji) kitabı olduğunu ileri sürer. David Gillott bu sava karşı çıkmamakla birlikte, *Samuel Butler against the Professionals: Rethinking Lamarckism 1860-1900* (Samuel Butler Profesyonelelere Karşı: Lamarckism'i Yeniden Düşünmek) kitabında Samuel Butler'in Darwin'e yazdığı bir mektuptan yola çıkarak sözü edilen kitabın Rahip Joseph Butler'in *Analogy of Religion* (Dinin Analogisi) kitabı olduğunu söyler. (Ç.N.)

yerine *agricolas*¹ yazmam gerektiğini söylüyor. Dördüncü formda² herhangi bir çocuk hakkında, burada aktarmayacağım ama beni çok rahatsız eden bir şeyler vs., vs., eklemiş. Bilerek, cahillikten ya da kalem hatasıyla yanlış aktardığım söylenebilir; fakat bu günlerde, gerçeğin her şeyi kapsayan sınırsızlığına sınır koymanın zor olduğu ortadayken, sözleri yanlış alıntılamanın üç olasılığından her birinin bu aşikâr hatada payı olabileceğini kabul etmek daha mantıklı olacaktır. Yanlış olduğu halde doğruymuş izlenimi yaratacak yazı yazma sanatı öylesine itibar kazandı ve o kadar büyük bir okuyucu kitlesini rahatlatır oldu ki bunu yok saymaya cesaret edemedim. Fakat Latin dili ve grameri toplumun bazı genç üyelerinin çok önem verdiği bir konu olduğu için şimdi kelimeyi *agricolas* olarak yazdım. Aynı zamanda *infortuniam*³ kelimesini de kullanmayı bıraktım (buna üzülmediğimi söyleyemem), ama buna benzer ufak tefek hataları daha fazla kurcalamayı gözüm yemedi.

Kitapta yalnızca birkaç tane olmakla kalmayan tutarsızlıklarla ilgili olarak okuyucunun hoşgörüsüne sığınmalıyım. Ama esasen kabahat, Erewhon'luların kendisindedir çünkü anlaşılması gerçekten zor olan insanlardı. En açık seçik anormallikler bile onları entelektüel olarak rahatsız etmiyordu; ayrıca, ceplerinden para çıktığını gözleriyle görmedikçe veya fiziksel olarak acı çekmedikçe kendi aptallıkları nedeniyle ziyan ettikleri para ve mutlulukla ilgili tek laf işitmek istemezlerdi. Fakat bu durumun, şikâyet etmeye pek hakkım olmadığı bir etkisi oldu, çünkü bu sayede onların yüzüne karşı hayat boyu kendilerini kandırdıklarını söyledim ve onlar da bana hak verdiler, ama bunun önemli olmadığını söylediler. Son olarak yazımı eleştirmenlere ve kamuoyuna, maceralarıma gösterdikleri hoşgörü ve dikkat için en içten teşekkürlerimi ifade etmeden bitirmek olmazdı.

9 Haziran 1872

1. Her iki kelime Latince çiftçiler anlamındadır. *Agricolae* nominatif, *agricolas* akuzatifir. (Ç.N)

2. Gramerin ağırlıkta olduğu Latince öğrenme kitabı. (Ç.N.)

3. (Lat.) Talihsizlik. (Ç.N.)

Gözden Geçirilmiş Baskının Önsözü

Yayıncım şimdi gözden geçirilmiş ve genişletilmiş baskısı okuyucuya sunulan bu eserin yaratılışıyla ilgili birkaç kelime söylememi istedi. Ben de aradan otuz yıldan fazla geçtikten sonra hatırladığım kadarını kayda geçiyorum.

Erewhon'un yazılan ilk bölümü "Makineler Arasında Darwin" başlıklı bir makaleydi ve Cellarius imzasını taşıyordu. Yeni Zelanda'nın o zamanki Canterbury vilayetinin Yukarı Rangitata bölgesinde yazıldı ve Christchurch şehrinde *Press* gazetesinde 13 Haziran 1863'te yayımlandı. Bu makalenin bir kopyası British Museum kataloğunda benim kitaplarım arasında listelenmiştir. Bu arada *Erewhon*'un açılış bölümlerinin de uygun gördüğüm bazı değişikliklerle Yukarı Rangitata bölgesini kaynak aldığını söyleyebilirim.

İlkinden kısa süre sonra, az önce söz ettiğimle aynı konuda ikinci bir makale yine *Press*'te çıktı ama elimde onun bir kopyası yok. Bu makalede makineler farklı bir bakış açısıyla ele alınıyordu ve *Erewhon*'un şimdiki baskısındaki 270-274. sayfalarının¹ temelini oluşturuyordu. Bu bakış açısı beni 1877 Kasım'ında yayımladığım *Life and Habit* [Hayat ve Mizaç] kitabında ortaya attığım teoriyi oluşturmaya yöneltti. Bu teorianın (oldukça ayağı yere basan bir teori olduğuna inanıyorum) bir taslağını bu kitabın XXVII. bölümünde bir filozofun ağzından anlatıyorum.

1. Gözden geçirilmiş *Erewhon* baskısında XXIII. bölümün son kısmı. (Yazarın notu)

1865'te "Makineler Arasında Darwin"i genişleterek Mr. G.J. Holyoake'nin Londra'da yayımladığı *Reasoner* gazetesi için yeniden yazdım. "The Mechanical Creation" [Mekanik Yaratı] adıyla 1 Temmuz 1865'te yayımlanan bu yazı British Museum'da görülebilir. Bunu, sonradan Erehwon'un ilk baskısındaki halini alana kadar yeniden yazıp genişlettim.

Erehwon'un bundan sonra yazdığım bölümü "Doğmamışın Dünyası"dır; bunun ilk taslağını Mr. Holyoake'nin gazetesine göndermiştim, ama British Museum'daki *Reasoner* kopyaları arasında bunu göremediğim için yayıma kabul edilmemiş olduğu sonucuna vardım. Fakat *Reasoner*'a benzeyen bir Londra gazetesinde 1 Temmuz 1865'ten kısa süre sonra yayımlanmış olduğuna dair içimde güçlü bir his var ama elimde bir nüshası yok.

Yine bu sıralarda, en sonunda Müzikli Bankalar halini alan bölümü ve veremli bir adamın mahkemesini yazdım. Sanırım *Erehwon*'un 1870'ten önce yazılan bölümlerinin tümü, birbirinden bağımsız bu dört makaleydi. 1865 ile 1870 arasında bir ressam olarak başarıya ulaşmak umuduyla pek bir şey yazmadım, maalesef bu başarıya erişemedim ama 1870 sonbaharında dostum rahmetli Sir F.N. Broome (o zamanlar sir değil yalnızca Mr. F.N.) yazdığım makalelere bazı ilaveler yapıp onları bir kitapta toplamamı önerdi. Bu fikir beni heyecanlandırmıştı ama yazarlar üzerinde yalnızca pazarları çalıştığım için tamamlamam birkaç ayımı aldı.

İkinci önsözümde kitabı 1 Mayıs 1871'de Mr. Chapman ve Mr. Hall'a götürdüğümü, yaşayan yazarlar arasında en yüksek mertebeye erişmiş birisinin önerisi üzerine kitabın reddedildiğini ve sonra kitabı 1872 yılının başlarında Mr. Trübner'e götürene kadar bir kenara bıraktığımı görüyorum. Mr. Chapman ve Mr. Hall'un kitabı reddetmesiyle ilgili olarak editörlerinin onlara akıllıca bir tavsiyede bulunduğunu düşünüyorum. Bana söylediklerine göre editör bunun felsefi bir eser olduğunu ve geniş bir okuyucu kitlesi tarafından beğenilmesinin pek beklenmeyeceğini söylemiş. Ben editörleri olsaydım ve kitap bana gönderilseydi ben de aynı öneride bulunurdum.

Erehwon 1872 Mart'ının son bir ya da iki gününde çıktı. Kitabın beklenmeyen başarısını esasen ilk başta çıkan iki olumlu eleştiriye bağlıyorum – ilki 12 Nisan'da *Pall Mall* gaze-

tesinde, ikincisiyse 20 Nisan'da *Spectator*'da çıkan eleştirilere. Bir sebep daha vardı. Bir keresinde bir dostuma *Erewhon* çok iyi karşılanmış olmasına karşın ondan sonraki kitaplarımın ölü doğduğu konusunda yakınıyordum. Bana "*Erewhon*'da olup diğer kitaplarında olamayan bir güzelliği unutuyorsun," dedi. "Neymiş o?" diye sorduğumda "Yeni bir ses, bilinmeyen bir ses," yanıtını verdi.

Erewhon'un ilk baskısı üç haftada tükendi; ilkinin klişesini çıkarmamıştım ama talep çok fazla olduğu için hemen tekrar yapıldı. Önemsiz birkaç değişiklik ve eklemeler yapmış ve pek de gurur duymadığım bir önsöz eklemiştim ama beklenmeyen bir başarıyla sarhoş olan deneyimsiz bir yazardan zaten iyi bir önsöz beklenemez. Klişeler çıkarılmadan, son derece önemsiz birkaç değişiklik daha yaptım ama 1872 yazından bu yana, yeni baskılar gerektiğe o zaman yapılan klişeler kullanıldı.

Artık benden isteneni en ince ayrıntısına kadar yaptığımı göre kendi fikirlerimi ekleyebilirim. *Erewhon*'un tekrar tekrar yeniden yazılan bölümlerinden oldukça hoşnutum, ama yalnızca tek bir seferde yazılan bölümlerinden mümkün olsa kırk-elli sayfayı memnuniyetle çıkarırdım.

Fakat telif hakkının süresinin dolmasına daha on iki yıldan biraz daha uzun bir süre olduğu için bu mümkün olmayabilir. Bu nedenle kitabı –beklediğimden daha fazla olduğunu gördüğüm– edebi zarafet eksiklikleri açısından baştan sona elden geçirmem ve kitaba en azından telif için yeni bir soluk verebilmek amacıyla eklemeler yapmam gerekti. Bu nedenle elli sayfa çıkarmak şöyle dursun *invita Minerva*¹ altmış sayfa eklemek zorunda kaldım – bunun suçu ne yayıncımda ne de bende; suç, telif yasalarında. Yine de okuyucuyu temin edebilirim ki otuz yıl önce kurtulduğumu düşündüğüm ve çoğundan utandığım bir işe tekrar başlamayı bezdirici bulsam da bu yeni işin, eskisinin en iyi kısımlarından faydalanması için o kadar uğraştım ki, en iyi eleştirmenler dışında kimse otuzla kırk yıl arasındaki boşluğun nerede olduğunu asla anlamayacaktır.

Son olarak eğer okuyucularım *Erewhon* ile gözden geçiril-

1. (Lat.) İstemeye istemeye. Tam karşılığı, bilgelik tanrıçası Minerva'nın rızası olmadan anlamına gelir. (Ç.N.)

miş *Erewhon*, arasında edebiyat tekniği açısından hatırı sayılır bir fark olduğunu görürlerse, az önce gösterdiğim üzere, *Erewhon*'un yazılışının on yıl almış olmasına ve büyük zorluklarla yazılmış gibi gözükmesine karşın gözden geçirilmiş *Erewhon*'un Kasım 1900 ile 1901 yılının Nisan sonu arasında kolayca yazılmış olduğunu anımsatmak isterim. *Erewhon*'un dayandığı temel bir fikir olmadığı halde, halefinin tamamına hâkim olan görüş tek bir "sözde muhteşem" mucizenin etkilerinin fark edilmesine yönelik çabalardır. *Erewhon*'da doğru dürüst bir öykü ve karakterlere hayat ve bireysellik vermeye yönelik bir çaba yoktu; gözden geçirilmiş *Erewhon*'da bu kusurların büyük ölçüde giderilmiş olduğunu umarım. *Erewhon* işlevsel bir bütün değildi, ama gözden geçirilmiş *Erewhon* haklı olarak böyle bir iddiada bulunabilir. Yine de, edebî ustalık açısından bu son kitabın ilkinin üzerine bir gelişme olduğuna kuşku duymasam da, *Erewhon*'un her türlü kusuruna karşın iki kitaptan daha iyi olanı olduğu söylenmezse aynı şekilde şaşarım.

Samuel Butler
7 Ağustos 1901

I

Boş Araziler

Okuyucu kusura bakmasın, geçmişim hakkında da beni anavatanımdan ayrılmak zorunda bırakan koşullar hakkında da bir şey söylemeyeceğim; bu öykü okuyucu için sıkıcı, benim içinse üzücü olurdu. Yalnızca şu kadarını söyleyeyim ki, memleketimden ayrıldığımda niyetim, yeni bir yere gidip servetimi İngiltere'dekinden daha çabuk artırmamı sağlayacağını düşündüğüm sığır ve koyun yetiştiriciliği yapmak için boş bir kraliyet arazisi bulmak, belki de satın almaktı.

Bu tasarımda başarıya ulaşmadığım ve her ne kadar yeni ve acayip şeylerle karşılaşmış olsam da hiçbir maddi fayda sağlayamadığım görülecektir.

Bir keşif yaptığımı ve şayet bundan kâr edecek ilk kişi olabilirim, bana hesaplanamayacak kadar büyük paradan başka, kâinat yaratıldığından beri on beş-on altı kişiden fazlasının erişemediği bir konum sağlayacağını düşündüğüm doğrudur. Ama bu amaca ulaşmak için benim şahsen hatırı sayılır miktarda param olması gerekir: Fakat halkın benim öykümle ilgilenmesini ve bir hayır-

severin gönüllü olup bana yardım etmesini sağlamaktan başka bir şekilde böyle bir parayı nasıl elde edebileceğimi bilmiyorum. Bu ümitle maceralarımı yayımlıyorum; ama bunu büyük bir tereddütle yapıyorum çünkü tümüyle anlatmazsam öykümden kuşku duyulmasından korkuyorum; öte yandan olanakları benden daha fazla olanların önüme geçmesinden korktuğum için tümüyle anlatmaya da cesaret edemiyorum. Anlattıklarımın kuşku duyulması riskini, önüme geçilmesi riskine tercih ediyorum ve bu nedenle İngiltere'den ayrıldığım zaman, gideceğim yeri de, daha ciddi ve zorlu seyahatlerime başladığım noktayı da gizli tuttum.

Tek tesellim, gerçeğin kendi damgasını taşıyacak olması ve benim hikâyemin de kendi içindeki ipuçları sayesinde herkesi doğruluğuna inandıracak olması. Kendi dürüst olan hiç kimse benim de öyle olduğumdan kuşku duymayacaktır.

Gitmeyi hedeflediğim yere 1868'in son aylarından birinde vardım ama okuyucu hangi yarımkürede olduğumu anlar korkusuyla mevsimini söylemeye cesaret edemiyorum. Gittiğim yer, kıyı bölgesini aşındıran birkaç vahşi kabile dışında sekiz-dokuz yıldır en maceracı göçmenlere bile açılmamış, daha önce kimsenin yaşamadığı ıssız bir yerdi. Avrupalıların bildiği kısım, yaklaşık sekiz yüz mil uzunluğunda (üç veya dört iyi limanı olan) bir kıyı şeridinden ve ovalar üzerinde yükseldiği çok uzaklardan görülebilen ve üzeri sürekli karlarla kaplı aşırı yüksek sıradağların eteklerine varana kadar iç kesimlere yayılan iki-üç yüz millik bir alandan oluşuyordu. Sözü ettiğim geniş sıradağların kuzey ve güneyindeki kıyı gayet iyi biliniyordu, ama her iki yöne doğru beş yüz mil boyunca tek bir liman yoktu ve neredeyse denizin içine kadar inen dağlar öylesine sık ormanlarla kaplıydı ki kimse orada yerleşmeyi düşünmezdi.

Fakat arazinin körfez tarafında durum farklıydı. Limanlar yeterliydi, arazi ormanla kaplıydı ama ormanlar aşırı sık değildi; hayran olunacak derecede tarıma uygundu, aynı zamanda dünyanın en güzel ve her çeşit koyun ve sığır için en uygun çayırlarından milyonlarca dönüm barındırıyordu. İklim ılıman ve çok sağlıklıydı; vahşi hayvanlar yoktu, az sayıdaki yerliler de tehlikeli değildi ve söz dinleyecek kadar akıllılardı.

Avrupalılar bu bölgeye ayak bastıkları zaman, buranın olanaklarından yararlanmakta gecikmediler. Koyun ve sığırlar bölgeye getirildi ve muazzam bir hızla üretildi; insanlar iki yüz-dört yüz bin dönüm toprak alıp birkaç yıl içinde denizle öndeki dağ sıraları arasında yerleşilmedik tek bir dönüm toprak kalmayana kadar birbirleri arkasından iç kesimlere doğru yayıldılar ve koyun ya da sığırlar için her yirmi otuz milde bir kurulan istasyonlar bütün ülkeye yayıldı. Dağların ön sıraları işgalci akınını kısa süre durdurdu; yılın birçok ayında üzerlerinde çok kar olduğu, koyunların kaybolacağı, bu toprakta koyun gütmenin çok zor olacağı, yünü gemilere taşımanın çiftçilerin bütün kârını yiyeceği ve çayırların, koyunların beslenmesi için çok sert ve tatsız olduğu düşünülüyordu; ama çiftçiler birbiri ardına denemeye karar verdiler ve sonucun ne kadar başarılı olduğunu görmek harikaydı. İnsanlar giderek dağların daha da fazla içerisine ilerlediler ve öndeki dağ sırasının içinde, öndeki dağ sırasından daha yüksek olan ve en yüksek olmadığı halde uzaklardaki düzlüklerden görülebilen karlı dağ arasında bir yol buldular. Bu ikinci sıradağ, çayırli bölgenin sınırını çiziyor gibi duruyordu; işte benim koyun yetiştirmek için aday olarak kabul edilip ardından düzenli olarak işe alındığım küçük ve yeni kurulmuş istasyon burasıydı. O zaman sadece yirmi iki yaşındaydım.

Bu ülkeden ve hayat tarzından çok memnun kalmıştım. Her günkü işim yüksek dağlardan belli birinin

İlk kez 1872'de imzasız yayımlanan ve adı "hiçbir yer" (*nowhere*) sözcüğünün anagramı olan romanın başkışısı, zengin olma amacıyla hayalî bir ülkeye gider. Tuhaflıklarla dolu ülkede, sadece sosyal statü sağlayan paranın satın alma değeri yoktur; insanın yaşam mücadelesinde tehlikeli bir rakip olarak görülen makineler yasaklanmıştır; hastalanmak hapis cezası getiren bir suç sayılır; profesörler üniversite öğrencilerine hiçbir şey söylemeden uzun uzun konuşmayı öğretirler.

Samuel Butler, bir serüven öyküsü gibi görünen romanda, Britanya İmparatorluğu'nun global bir endüstriyel güç konumuna geldiği Victoria döneminin teknik gelişimini hicvediyor; dönemin aile, kilise, hukuk kurumlarına kıvrak bir zekâyla eleştirel yorum getiriyor.

#dünyaklasikleri #ingilizklasikleri #bilinmeyeneyolculuk #doğaylamücadele
#keşif #serüven

Kapak resmi: Tobias Verbecht

 can

can yayinlari.com | [f](#) | [i](#) | [t](#) can yayinlari

roman

ISBN 978-975-07-5631-3

9 789750 756313